

maandag 4 mei 2026

Herdenking-Bevrijdingsconcert

met Donij van Doorn en Patrick Curfs

RANDVERSCHIJNSELEN

Jaargang 26 - nummer 4 - 19 maart 2026

Correspondentieadres:

Aalkaar 10

3192 SB Hoogvliet

E-mailadres

Redactie

Tekstverwerking/Vormgeving

E-mail

hrm.secretariaat.2025@gmail.com

Ger Buitink en Roel Korpershoek

Ger Buitink

redactie.hrm@gmail.com

Bestuur Randstedelijk Mannenkoor

Voorzitter

Martin Ariaans

06-21884632

voorzitter.hrm.2025@gmail.com

Comm. Activiteiten

vacant

Penningmeester

Hans van Son

06-46737049

boedha1958@gmail.com

Comm. PR

Kees Wagener

06-25035188

c.j.wagener@zonnet.nl

Secretaris

Robert Wilschut

06-40175621

hrm.secretariaat.2025@gmail.com

2^e Penningmeester

Cees Brobbel
0181-414279
cees.brobbel@hetnet.nl

Notulist

Jan Modderman
06-38599471
jmodderman53@gmail.com

Muziekcommissie

Arjan Breukhoven
010-4211882
info@arjanbreukhoven.nl

Robert Wilschut
06-40175621
rjwilschut@gmail.com

Arie van Sintmaartensdijk
0181-626184
jacomijntje46@gmail.com

Leo Molendijk
06-29434849
l.molendijk@kpnmail.nl

Bert van der Lelie
06-12700346
lcvanderlelie@kpnplanet.nl

Ger Beikes
06-11300722
gerbeikes.hrm@gmail.com

Koormeester

1^e Koormeester
Leo van Kooij
0181-213952
l.van.kooij@outlook.com

2^e Koormeester
Jeroen de Jong
06-53151588
jongmack@xs4all.nl

3^e Koormeester
Cor Kreft
010-4383318
corkreft51@outlook.com

Gastheren

1^e Tenoren
Leo Molendijk
06-29434849
l.molendijk@kpnmail.nl

2^e Tenoren
Cor Kreft
010-4383318
corkreft51@outlook.com

Baritons
Jan Modderman
06-38599471
jmodderman53@gmail.com

Bassen
Jeroen de Jong
06-53151588
jongmack@xs4all.nl

vervanger
vacant

vervanger
Cees Neuteboom
0181-620080
cetruneuteboom@outlook.com

vervanger
Ger Beikes
06-11300722
gerbeikes.hrm@gmail.com

vervanger
Peter Hoevenaars
06-46573793
pjhoevenaars@outlook.com

Diversen

Erelid: Ton Kooren†, Ger Beikes en Koos Bouter

Repetities: Iedere donderdag om 19.30 uur in De Verbinding, Eikenlaan 2, 3203 BK Spijkenisse, 0181-610362

Contributie: € 23,00 per maand; over te maken per eerste van de maand op RABO bank nr.:
IBAN NL24 RABO 3160 3246 13 van Het Randstedelijk Mannenkoor te Spijkenisse.

Donateur worden? : Voor slechts € 50,00 per jaar kunt u het koor steunen. In ruil voor die steun krijgt u gratis 1x toegangkaart voor eigen concert naar keuze en 6 x per jaar het clubblad Randverschijselen. Betaling zie contributie.

Kledingbeheer: Izak de Bree, Essenlaan 42 3247 GGDirksland, 06-44030171 e-mail: ibree@upcmail.nl

Kleding: **Formeel 1:** rood jasje, gilet, zwart overhemd, rode vlinderstrik (nieuw), rode pochet (nieuw), zwarte smokingbroek, zwarte sokken, zwarte schoenen.

Formeel 2: zwart smokingjasje,ivoorkleurig overhemd, zwarte smokingbroek, zwarte sokken, zwarte schoenen.

Formeel 3: crèmekleurig smokingjasje,ivoorkleurig overhemd, zwarte smokingbroek, zwarte sokken, zwarte schoenen.

Diversen : bij formeel 2 en 3 kunnen we gebruik maken van rode vlinderstrik/rode pochet (nieuw) of gestreepte vlinderstrik/pochet.

Website: www.randstedelijkmannenkoor.nl
E-mail: info@randstedelijkmannenkoor.nl

17

28

blz. 2-3	Colofon
blz. 4	Inhoudsopgave
blz. 5	Van de voorzitter
blz. 6	Van de redactie
blz. 7	Wie is er jarig
blz. 9-13	Het onmogelijke plan...
blz. 15-16	De trompet die de wereld...
blz. 17-26	De gevelstenen van Brielle
blz. 28-32	Wat weten wij van de zeeuwse bolus
blz. 33-35	Zomaar een verhaal
blz. 36-38	De man achter de muziek

van de voorzitter

Officieel is de lente nog niet begonnen, maar als je een weekje, zoals ik, in Frankrijk geweest bent en dat je onverwacht temperaturen van boven de 20 graden hebt gevoeld, kun je niet anders zeggen dat de lente is begonnen. Misschien iets aan vroege kant, maar toch.

En krijg je ook nog eens het geweldige nieuws te horen, dat ons Herdenking/ Bevrijdingsconcert weer door kan gaan. Dan kan de maand maart haast niet meer stuk.

Ik kijk nu al uit naar maandagavond 4 mei.

Ondanks dat het kort dag wordt, weet ik zeker dat we er weer een geweldig concert gaan neerzetten.

We zullen met zijn allen aan de bak moeten.

Dus veel repeteren en vooral veel gebruik maken van onze bekende karaoke.

Hoe leuk is dat.

Martin Ariaans.

Het traditionele herdenking-bevrijdingsconcert vindt maandagavond 4 mei 2026 plaats in de Sint-Catharijnekerk in Brielle. Het Randstedelijk Mannenkoor is gevraagd om dit concert wederom te organiseren.

Het was even afwachten of dit concert zou plaats vinden, maar wij mogen ook dit jaar een prachtig concert organiseren met Donij van Doorn en Patrick Curfs bekend van onze CD in Concert.

Het lijkt nog ver weg maar de weken vliegen voorbij. Als je dit leest is het inmiddels al weer 19 maart.

Cor Kreft heeft wederom getrouw er voor gezorgd dat dit blad weer gevuld kon worden met een paar interessante verhalen over Brielle en de zeeuwse lekkernij.

De redactie doet nogmaals een oproep aan de koorleden om Randverschijnselen in leven te houden door voldoende kopij in te sturen.

Veel leesplezier en denk eraan "geen kopij = geen Randverschijnselen"

Het volgende nummer verschijnt op 7 mei 2026
Inleveren van kopij uiterlijk op 26 april 2026
Insturen naar: redactie.hrm@gmail.com

Op:

wordt:

stem:

1 apr.	Kees Brobbel	bariton
2 apr.	Dick van der Poort	2 ^e tenor
17 apr.	Hans Walgien	2 ^e tenor
18 apr.	Paul Stam	bariton
20 apr.	Hans de Vries	bariton
26 apr.	Hans Popelier	bariton

Allemaal van harte gefeliciteerd en een fijne verjaardag toegewenst.

Het Onmogelijke Plan van Mannenkoor “De Stalen Stembanden”

Niemand kon zich later nog precies herinneren wie het idee had geopperd. Sommigen beweerden dat het tijdens de derde ronde bitterballen was geweest, anderen hielden vol dat het begon bij het tweede glas wijn van voorzitter Henk van Dalen, die dan altijd *nét* iets te hard ging praten en grootse plannen kreeg. Wat vaststond: op een regenachtige donderdagavond in het dorpshuis van Bovenwetering besloot mannenkoor **De Stalen Stembanden** dat zij een episode uit *Lohengrin* van Richard Wagner zouden gaan zingen in de opera van Milaan.

Niet *bij* de opera van Milaan. Niet *in de buurt* van de opera van Milaan. Nee.

In La Scala.

“Dat lijkt me leuk,” had Henk gezegd, terwijl hij met zijn dirigeerstokje in een schaalje pinda’s roerde. “Gewoon... internationaal.” Er was even stilte gevallen. Daarna had bas Kees, die normaal gesproken uitsluitend geïnteresseerd was in soep en stoomtreinen, gevraagd: “Is dat niet een beetje hoog gegrepen?”

“Welnee,” zei Henk. “We zingen Wagner. Dat is toch gewoon hard zingen in het Duits?”

Dirigent Martijn, een man met een permanente frons en een opleiding die hij bij elke gelegenheid vermeldde (“conservatorium, Utrecht, afstudeerrichting koördirectie”), had zijn bril afgezet. “Lohengrin is een romantische opera van vier bedrijven. Met orkest. En solisten.”

“Wij doen een episode,” zei Henk beslist.
“Een klein stukje Praktisch.”

Tenor Arie, die bij Wagner altijd rood aanliep maar dat zag als teken van artistieke diepgang, knikte enthousiast. “Ik zing graag iets met zwanen.”

Zo begon het.

Het koor bestond uit vijfendertig mannen, variërend in leeftijd van 42 tot “officieel met pensioen maar toch nog druk”. Ze repeteerden normaal gesproken liederen als *Het Dorp*, *Aan de Amsterdamse Grachten* en, rond Kerst, een arrangement van *Stille Nacht* dat altijd nét te langzaam werd ingezet.

Wagner was andere koek.

De eerste repetitie begon hoopvol. Martijn sloeg af, de mannen haalden diep adem en zongen:

“Nu... nu... nu... nun... nun fährt... äh... fährt... der... der... Schwa... Schwa... Schwan?”

Het klonk alsof een groep verwarde Duitsers probeerde te achterhalen waar hun fiets stond.

“Articulatie!” riep Martijn. “En ademsteun!”

“Mijn adem steunt prima,” mompelde Kees. “Hij is alleen kort.”

Na twintig minuten was iedereen buiten adem, inclusief Martijn.

De pauze werd vervroegd.

Tijdens de koffie ontstond het eerste logistieke probleem.

“Hoe komen we eigenlijk in Milaan?” vroeg secretaris Theo, die alles opschreef maar zelden begreep waarover.

“Met de bus,” zei Henk. “Gezellig.”

“Dat is twaalf uur rijden,” zei Theo. “Dan kunnen we oefenen onderweg.”

Er viel een stilte waarin meerdere mannen zich een bus vol Wagner voorstelden.

“Misschien beter niet,” zei iemand zacht.

Er werd besloten slechts één scène te zingen: het koorfragment waarin de ridders van Brabant hun trouw betuigen. Dat leek overzichtelijk.

“We zijn ook ridders,” zei Arie. “In zekere zin.”

Kostuums werden besproken. Iemand stelde helmen voor. Iemand anders capes. Uiteindelijk werd gekozen voor zwarte pantalons, witte overhemden en een blauwe sjaal “voor de zwaan”.

“Symboliek,” legde Henk uit, zonder te weten wat hij bedoelde.

De uitspraak van het Duits bleef een probleem. Martijn haalde een oude Wagner-opname tevoorschijn.

“Luister goed naar de *ch*,” zei hij.

“Welke *ch*?” vroeg Kees.

“Alle.”

Na drie weken begon het koor iets te klinken dat vaag op muziek leek. Niet goed, maar wel luid. En luid was volgens Henk “alvast de helft”.

De grootste uitdaging bleek het verkrijgen van toestemming. Theo schreef een e-mail aan *Teatro alla Scala*.

Geachte heer/mevrouw,

Wij zijn een Nederlands mannenkoor en zouden graag een korte episode uit de opera Lohengrin willen uitvoeren in uw opera.

Met vriendelijke groet,

Mannenkoor De Stalen Stembanden

Hij kreeg geen antwoord. Na drie herinneringen, twee telefoontjes (“Parlo solo un po’ italiano”) en één fax – niemand wist waarom – kwam er een reactie:

Thank you for your interest.

Unfortunately, this is not possible. Henk las het hard op voor.

“Zie je,” zei hij. “Ze zijn geïnteresseerd.”

“Er staat ‘not possible’,” zei Martijn.

“Dat is Italiaans voor ‘misschien’.”

Er werd besloten gewoon te gaan.

De bus vertrok op een vroege zaterdagochtend.

Iedereen had zijn bladmuziek bij zich, behalve Arie, die dacht dat hij het “wel uit zijn hoofd wist”. Dat deed hij niet.

Na drie uur zingen langs de Autobahn weigerde de chauffeur verder te rijden “als dat gehuil niet stopte”. Er werd een compromis gesloten: alleen neuriën.

In Zwitserland verloor Kees zijn stem na het roepen naar een tunnel.

In Italië raakte Theo zijn map kwijt. Niemand merkte het.

Bij aankomst in Milaan was iedereen moe, schor en buitengewoon trots. “Hier staan we dan,” zei Henk, terwijl hij naar La Scala wees.

“De wereldstad.” “Mag ik eerst zitten?” vroeg iemand.

Op de dag van de uitvoering – want in Henks hoofd was die al gepland – meldden ze zich bij de artiesteningang.

“We sing Wagner,” zei Henk tegen de bewaker.

De bewaker keek naar de groep mannen met blauwe sjaals, identieke koffers en licht panische ogen.

“No,” zei hij. “Episode,” probeerde Henk.

De bewaker zuchtte en haalde zijn schouders op. Wonder boven wonder mochten ze de foyer in, waar toevallig een repetitie gaande was voor een benefietavond.

“Dit is onze kans,” fluisterde Arie.

Voor iemand het kon tegenhouden, had Martijn al afgeslagen.

De eerste tonen galmden door de marmeren hal. Het was niet perfect. Het was niet eens goed. Maar het was Wagner. En luid.

Mensen bleven staan. Iemand filmde. Iemand anders klapte voorzichtig mee, alsof hij bang was dat het anders erger zou worden.

Halverwege vergat Arie de tekst en zong hij “la la la” met groot drama en emotie dat een Italiaanse sopraan begon te huilen zonder te weten waarom.

Kees kwam te vroeg binnen. Theo zong helemaal niet, want die stond nog buiten met zijn map.

Maar toen ze klaar waren, viel er een stilte.

En toen: applaus.

Geen daverend applaus, maar beleefd, verrast, oprecht applaus.

Een man in pak kwam naar hen toe.

“Gentlemen,” zei hij. “That was... unexpected.”

Henk boog diep. “Dank u.”

Ze werden vriendelijk doch dringend verzocht het gebouw te verlaten. Maar buiten, op het plein, zongen ze nog één keer. Voor zichzelf.

En Wagner, ergens daarboven, zou vermoedelijk hebben gezegd: “ik heb erger gehoord”

Terug in Bovenwetering vertelde niemand het hele verhaal.

Alleen dit:

“We hebben Wagner gezongen. In Milaan.”

En dat was, vonden ze allemaal, eigenlijk al meer dan genoeg.

Burt Ginkie.

De trompet die de wereld mooier vond dan Louis zelf

Louis Armstrong had veel vrienden, maar zijn beste vriend was van koper, had drie ventielen en een uitgesproken mening over alles. De trompet.

Louis noemde hem nooit bij naam, maar de trompet wist zeker dat hij *Sir Toetington* heette. En als Louis hem niet vasthield, lag hij mokkend in zijn koffer te wachten tot hij weer aan de beurt was om de wereld te verbeteren.

Op een ochtend, ergens in New York, keek Louis uit het raam, zag een grauwe lucht en zuchtte.

“Hmm,” zei hij, “today feels kinda... grey.”

De trompet begon onmiddellijk te trillen. *Onzin*, vond hij. *Dit is precies het soort dag dat schreeuwt om schoonheid.*

Louis pakte hem op, blies voorzichtig een noot en daar was hij: warm, rond en zo vriendelijk dat zelfs de duiven op de brandtrap even stilhielden.

De trompet kuchte tevreden. *Zie je wel. Mensen moeten eraan herinnerd worden.*

Toen begon Louis te zingen:

I see trees of green...

De trompet knikte (voor zover een trompet kan knikken). Bij *red roses too* liet hij een extra glanzende toon horen, puur om zeker te weten dat niemand de rozen zou missen.

Een voorbijganger keek omhoog en dacht ineens: *Hé, die boom is eigenlijk best aardig.*

Maar de trompet had grootse plannen. Hij blies niet alleen noten; hij blies meningen.

Bij *I see friends shaking hands* maakte hij de toon zo breed dat twee mannen die elkaar al jaren negeerden, elkaar ongemakkelijk aankeken en toch maar even zwaaiden.

Bij *How do you do?* liet de trompet een kleine muzikale buiging horen. Beleefdheid, vond hij, was zwaar onderschat.

Louis merkte het ook.

“Man,” lachte hij, “you’re in a good mood today.”

De trompet glom. *Ik ben altijd in een goede mood. Jij moet gewoon beter luisteren.*

In de studio ging het helemaal los. De microfoon stond klaar, de band wachtte, en de trompet voelde zich de ster. Bij *the bright blessed day, the dark sacred night* blies hij zo teder dat zelfs de lampen iets zachter gingen branden.

Een technicus kreeg spontaan zin om zijn moeder te bellen.

De drummer vergat even te tellen.

En Louis? Die grijsde, want hij wist: dit nummer was niet van hem alleen. Dit was teamwork.

Toen de laatste noot klonk, bleef het even stil. De trompet hield zijn adem in (figuurlijk).

Daarna zei Louis zacht: “What a wonderful world.”

De trompet vond dat een uitstekende samenvatting van zijn levensfilosofie.

’s Avonds, terug in de koffer, lag Sir Toetington tevreden te rusten.

Hij had bomen groener gemaakt, rozen roder, en mensen een fractie aardiger.

Niet slecht voor een stuk gebogen koper.

En ergens, heel zacht, hoorde je nog één gedachte nagalmen:
Volgende keer doen we regenbogen.

Burt Ginkie

BRIELLE EN ZIJN GEVELSTENEN.

Ik zou in deze editie van de Randverschijnselen het gaan hebben over de geschiedenis van de binnenvaart in ons land. Zoals bekend raadpleeg ik nogal eens de website Wikipedia, en al zoekende kwam ik zoveel informatie tegen, dat ik even niet wist hoe dit aan te pakken, en besloot om dit voor een andere keer te bewaren.

Daarvoor in de plaats een verhaal over de vele gevelstenen die Brielle rijk is. Wij hebben met de familie het spel “Levend Ganzenbord” gedaan in Brielle, en er waren vragen bij die gingen over de gevelstenen. Ik kan ze niet allemaal benoemen, want het zijn er velen. Op de website www.levedevestingbrielle.nl zijn ze allemaal te bewonderen.

Hieronder dus een aantal bijzondere gevelstenen.

Gevelsteen: ‘Riddertijd’

Maarland nz. 90

Een klein steentje met een afbeelding van een ridder te paard.

De eigenaar van dit huis heeft een fascinatie voor de middeleeuwen, vandaar de ridder.

Het steentje paste precies in een gat in de gevel waar een kachelafvoer gezeten heeft, dus het betreft een goede oplossing voor het gat: een mooie gevelversiering.

Gevelsteen: De Bonte Osch

Wellerondom 13

Boven de pui van Wellerondom 13 is een gevelsteen aangebracht met een forse, met kransen omhangen os, een zogenaamde gilde-os. Deze os was het teken van het gilde van de slachters en de leerlooiers.

Jaarlijks werd een os vetgemest voor de slacht en het daaropvolgende gilden-maaltijd. Alvorens de slacht plaats vond werd de os versierd met kransen en bloemen en na een rondleiding geslacht voor het jaarlijks eetfestijn.

De os werd geslacht vóór het paasfeest. Na het gilde-feest werden de overgebleven delen van de os uitgedeeld aan de arme bevolking. Daarom wordt deze steen ook wel aangeduid als de paas-os.

Deze gevelsteen, gedateerd 1663, is afkomstig van Wellerondom 9, dat in de 16e en 17e eeuw 'De Bonte Osch' werd genoemd.

Het is onbekend waarom de steen verplaatst is van nr. 9 naar nr. 13. Oorspronkelijk was de gevelsteen direct geplaatst op de stenen van de gevel. Later is er een verticale steen in de muur achter de os geplaatst, waarschijnlijk om de os meer contrast te geven, de exacte datum van de aanpassing is onbekend.

Langestraat 72: Gevelsteen “Lam”

Op dit adres stond vroeger een stadsboerderij. De boerderij was eigenlijk een houten schuur.

Kleine doorgang (met paal) tussen houten schuur en volgend huis is de ingang tot de huidige Coppelstockstraat dat vroeger het Koeslop heette.

De gevelsteen op het woonhuis is vrij nieuw, ergens uit de 20e eeuw.

Ook aan de zijkant van het huis zijn ook 2 identieke lammeren.

Gevelsteen Basisschool 'De Brielse Veste'

M.H.Trompstraat 24b

Deze school is ontstaan door een samenwerkingsverband tussen de voormalige Meester Eeuwoutschool en CBS Geuzenschip.

De fusie is tot stand gekomen op 1 September 2020.

Ter gelegenheid van deze fusie heeft Beeldend kunstenaar Willy Groot uit Brielle een gevelsteen gemaakt die nu de entree van de school siert.

De symboliek op de steen heeft de volgende uitleg:

Geuzenvlag:

Verbinding.
Respect.
Vertrouwen.
Vriendschap.

De Veste:

Kracht
Bron/ Stromend.
Aanpassingsvermogen.
Veilig.

Ons hart:

Doorzetten/Volhouden.
Durf/Lef/Dapper.
Kansen pakken.
Grensverleggend.

Potlood in bloei:

Creativiteit.
Groeien.
Ontwikkelen.
Leren.

Gevelsteen 'Tobias'

Het verhaal van Thobias is in vele opzichten een wonderlijk verhaal. Het is een avontuur van een jonge man die met zijn reisgezel de aartsengel Rafaël in menselijke vormomming een lange reis maakt om geld op te halen voor zijn blinde vader.

Thobias ging samen met de engel op weg. De eerste nacht sliepen ze bij de Tigris. Toen Thobias de rivier in ging om zijn voeten te wassen, dook er plotseling een grote vis uit het water op die naar een van zijn voeten beet. Thobias kreeg de vis te pakken.

Rafaël vertelde hem dat hij de ingewanden uit de vis moest snijden daar deze als medicijn konden dienen. Rafaël vertelde Thobias dat als iemand wordt gekweld door een demon, je het hart en de lever in zijn aanwezigheid moet verbranden. Dan vlucht de demon voor de stank en komt hij nooit meer terug. De gal moet je in de ogen van een blinde smeren; als je er dan op blaast kan hij weer zien. Tobias gaat naar huis en geneest met de gal van de vis zijn vader.

“De 4 Gecroonde Ambachslien”

Weinig Brielse gevelstenen zijn zo kleurrijk als die van Maarland Nz 43. Vier mannen in wonderlijke kleding trekken de aandacht en vragen om toelichting.

In het pand Maarland Nz 43 bevindt zich een prachtige gevelsteen die vier gekroonde ambachtslieden verbeeldt. Het is een 20e-eeuwse replica van een 16e-eeuwse steen.

In hoog reliëf zijn vier mannen afgebeeld met elk het attribuut in de hand dat bij zijn ambacht hoort. De figuren zijn kleurrijk beschilderd tegen een licht crème achtergrond. Van links naar rechts zien we de architect met een steekpasser, de timmerman met een winkelhaak en een rol perkament, de steenhouwer met hamer en beitel en de metselaar met troffel en waterpas. De kleding doet wat gefantaseerd aan, als afkomstig uit een ver land, de mannen dragen rokken en grote mantels. Daarmee doen zij enigszins aan Romeinen denken, maar hun hoeden, snorren en baarden doen dat veel minder. De hoeden zijn bovendien getooid met kronen. In zwarte letters

staat in een redelijk modern en onbeholpen schrift te lezen: de 4 Gecroonde Ambachslien.

Toen begin jaren twintig het huis leeg stond is hij eruit gehaald (gestolen?) en 'via via' terecht gekomen bij een antiquair in Nijkerk. Deze bood hem het Trompmuseum aan voor f 125,-. Het bestuur van het museum ging op het aanbod in en metselde de steen in de muur van de binnenplaats achter het stadhuis. De 'tand des tijds' knaagt overal aan en dus ook aan de 'De 4 Gecroonde Ambachslien'. Het gemeentebestuur van Brielle besloot in 1985 hem te laten restaureren en in het jaar daarop onthulde burgemeester De Ronde de 'herboren' gevelsteen.

De bewoonster van Maarland Nz 43 raakte gecharmeerd van de steen en diens historie en liet in hetzelfde jaar een replica in de gevel van haar huis plaatsen. In november onthulde architect Jan Walraad de steen.

Coppelstockstraat 32 – “Moderne gedenksteen”

In de traditie van Gemeente Brielle bij het realiseren van een nieuwbouwproject een gevelsteen te plaatsen is in 2004 in de gevel van nr. 32 een moderne gevelsteen aangebracht met de afbeelding van **Jan Pietersz. Coppelstock** waar ook de straat naar vernoemd is:

Jan Pietersz Coppelstock was de veerman die een belangrijke functie heeft vervuld in het hele 1-april verhaal. Hij onderhield de veerverbinding tussen Brielle en Maassluis en hij was het die in de vroege morgen van die dag in het jaar 1572 de schepen van de Watergeuzen in de Maasmond ontdekte. Hij ging aan boord van een van de schepen en werd naar de leider van de groep admiraal Lumey gebracht. Na mededeling van Coppelstock dat de stad op dat tijdstip slecht verdedigd was achtergelaten door de Spanjaarden, de opdracht kreeg, aan de vroede vaders van de stad mede te delen dat de Watergeuzen voor de poorten van Den Briel lagen en dat zij de stad “In naam van Oranje” in wilden nemen. Als bewijs gaf hij hem de zegelring van Bloys van Treslong (een Brielse Watergeus) mee. Aldus geschiedde. Het stadsbestuur was echter Spaansgezind en kon niet besluiten wat te doen. Met als gevolg dat in de late namiddag de noordelijke stadspoort gerammeid werd en Den Briel door de Geuzen werd ingenomen op de Spanjaarden.

Aan de Batterijweg is een standbeeld geplaatst Van Coppelstock wat uitkijkt over de Maarlandse haven. Dit beeld is vervaardigd ter vervanging van het beeld van Jan Pietersz Coppelstock dat in de oorlogsjaren verloren is gegaan:

Van de ongeveer 80 gevelstenen die er in Brielle te bewonderen zijn, heb ik er een paar uitgelicht.

Mijn advies zou zijn, ga naar de website en bekijk daar de gevelstenen, of nog beter, bezoek deze mooie stad en aanschouw ze met eigen ogen.

Veel leesplezier,

Cor Kreft

Bronvermelding: website www.levedevestingbrielle.nl

Wat weten we van de Zeeuwse bolus

Een **Zeeuwse bolus** is een zoet gesuikerd broodje dat oorspronkelijk afkomstig is uit de provincie Zeeland, met wortels in Spanje en Portugal. Bolussen worden gebakken van luxe wit brooddeeg dat tot een streng door donkere of lichtere bruine basterdsuiker wordt uitgerold en daarna wordt opgerold in een soort spiraalvorm. De kleur van het suikermengsel bepaalt grotendeels de uiteindelijke kleur van de bolus. Veel bakkers vormen de bolus naar eigen inzicht; de meesten hebben een eigen recept en bereidingswijze. Met name het suikermengsel om de bolusstrengen in uit te rollen verschilt per streek en bakker. Vaak wordt daar ook kaneel aan toegevoegd, maar niet iedere bakker doet dit. Het draaien van de spiraal gebeurt met een uiteinde van de deegstreng tussen duim en wijsvinger. Bolussen worden vaak bij de koffie genuttigd, waarbij de (vlakkere) onderzijde meestal met wat boter besmeerd wordt.

Naam

De naam bolus is ontleend aan het Jiddisch, de taal van Europese Joden die op haar beurt veel woorden uit andere talen heeft opgenomen. Het etymologisch woordenboek van Van Dale vermeldt dat *bolus* of *boles* het meervoud is van *bole*, dat weer is afgeleid van het Spaanse *bollo* dat 'fijn broodje' betekent. Het kan ook afgeleid zijn van *bola*, dat in de taal van de Sefardisch-Joodse emigranten, het Ladino,

'bal' of 'bol' betekent en dat teruggaat op het Latijnse *bolus* (worp of winst). Het Jiddische *bole* betekent "fijn gebak". Waarschijnlijk is de naam via Portugese Joden in Amsterdam beland. Vroege vindplaatsen in het Nederlands van de naam bolus voor gebak stammen uit 1802 en 1841.

Wereldwijd

De bolus wordt gezien als van origine Joods en is door Joden over grote delen van de wereld verspreid. Het zijn vaak Joodse bakkers die ze maken. In New York worden in tal van delicatessen-winkels bolussen verkocht, even stroperig en mals als die van Zeeuwse bakkers, maar zoeter en tot wel twee keer zo groot. In Jeruzalem worden op veel plaatsen bolussen aangeboden. In Moskou drijven twee Joodse families drie bakkerijen die kleinere bolussen verkopen. Ook in Parijs en in Zuid-Frankrijk zijn Joodse bakkers te vinden met bolussen in het assortiment.

Zeeland

In Zeeland werd de bolus voor het eerst gebakken in de eerste helft van de 17e eeuw door Sefardische bakkers. Vooral kapitaalkrachtige Sefardische joden ontvluchtten Spanje en Portugal aan het einde van de 16e eeuw omdat ze door het nieuwe katholieke gezag werden vervolgd. Zij trokken naar het noordwesten van Europa, zoals Antwerpen, Amsterdam en Middelburg.

Een Joodse begraafplaats in Middelburg herinnert nog aan de Portugees-joodse gemeenschap die daar toen leefde. Het waren deze bakkers die het fundament legden voor de Zeeuwse bolus. Enerzijds brachten ze hun eetcultuur en spijsvoorschriften mee, anderzijds moesten ze zich ook aanpassen aan de heersende eetgewoonten. Sommige veranderingen werden veroorzaakt door een beperkte beschikbaarheid of hoge prijs van ingrediënten. Het feestgebak dat in de landen van hun oorsprong in allerlei varianten werd gemaakt bestond uit gistdeeg met daarin rozijnen of sukade, dat werd gefrituurd of gebakken. Dit wordt wel gezien als de basis van de huidige (Zeeuwse) bolus. Het is niet terug te vinden wanneer de verspreiding vanuit Middelburg over heel Zeeland heeft plaatsgevonden. In verschillende streken van Zeeland worden ook nog andere benamingen voor de bolus gebruikt, zoals 'draaikoek', 'drolle(n)' (in Zeeuws-Vlaanderen), 'jikkemiene' (in de Bevelanden) en 'draoier' of 'stropiedraoier' (op Walcheren). In Middelburg, Arnemuiden en Veere wordt ook wel gesproken van 'koekedraoionme', ook hier is een verband met de bereidingswijze. Bij een dialectverkiezing werd ooit de aanduiding 'klevende liefde' als mooiste gekozen.

Kleine feitjes en weetjes.

- Zeeuwse bolussen worden ook wel jikkemi(e)nen genoemd. Jikkemine is een variant van de meisjesnaam Jacomina. Het verband met het gebak is volgens het *Zeeuws etymologisch woordenboek* onduidelijk, maar het verhaal gaat dat een boer uit Zuid-Beveland eind 19e eeuw voor zijn vrouw op de dinsdagse markt [krakelingen](#) (een andere aanduiding voor bolussen) moest kopen. Toen hij dat een keer vergeten was, kreeg hij er van haar van langs. Haar naam was Jikkemien en daar zou de naam voor de bolus zijn ontstaan.
- Een ander verhaal gaat over een bakker in Zeeland die meer dan 150 jaar geleden al spelenderwijs de bolus ontwikkelde. Hij had twee dochters, Jikke (Jacoba) en Mina en noemde de nieuwe creatie Jikkemina. Hij hield daarbij twee bolussen met de onderkant tegen elkaar en legde de bolussen zijn leven lang twee aan twee in de bakkerijwinkel.

- Vanwege de gelijkenis in vorm wordt een drol soms ook wel bolus genoemd. Andersom worden bolussen in Zeeuws-Vlaanderen vaak "drol'n" genoemd.
- Op 31 oktober 1992 bakte bakker Spellier uit Sluis een 'Megabolus' met een diameter van 964 mm waarvan de opbrengst ten goede kwam van de actie "Sluis helpt Roemenië".
- Harry Bolus (1834-1911) was een Engelsman uit Nottingham. Hij was beroemd als botanicus, als schilder van planten en bloemen, als beurshandelaar en als filantroop. Veel planten en bloemen zijn naar hem vernoemd door de toevoeging *bolusia*-. Hij stichtte de Bolus Bros. Comp en met het fortuin dat hij daarmee maakte kon hij een omvangrijke botanische collectie en bibliotheek opbouwen. Zijn bezittingen heeft hij geschonken aan de Universiteit van Kaapstad.

Andere betekenissen

- *Bolus* of *boles* is ook een aanduiding van een ander soort Joods gebak. Het gaat dan om de gemberbolus, gemaakt van deeg gevuld met gember, en de orgeadebolus, gevuld met orgeade of amandelspijs. Deze Joodse boles hebben een ander uiterlijk: ze worden in een vormpje gebakken omdat de siroop die eroverheen gegoten wordt ze erg kleverig maakt. Ze worden warm gegeten; door de vorm even boven een gasvlam te verwarmen, valt de bolus eruit. De kleur is goudgeel. Ze worden wel als varianten van de oorspronkelijke bolus gezien. Beide zijn in Amsterdam ontstaan.
- *Bolus* is ook een vettig aanvoelende kleisoort. Er bestaat witte, grijze, gele, bruine en rode bolus. De witte is ongeveer identiek met kaolien, de andere variëteiten danken hun kleuren aan ijzerverbindingen. Bolusklei kan hoogglanzend gepolijst worden dankzij de plastische eigenschappen.

- In de 16e - 18e eeuw werd bolus in gekleurde plamuur gebruikt. Ook bij de vervaardiging van terra sigillata wordt het gebruikt. Bruine bolus dient als verfstof, en vormt na branden terra di Siena. In het Grieks betekent *boolos* aardkluit. De eerste vermelding van deze bolus in het Nederlands stamt uit 1595.

Ik zou zeggen, op naar de bakker voor een lekkere Zeeuwse bolus.

Eet smakelijk.

Cor Kreft.

Misschien zijn jullie wel op vakantie geweest in een ver land en heb je ook mee gemaakt dat jij de mensen niet verstonde en zij jou niet begrepen. Brood halen voor je moeder zoals thuis, nou liever niet! Herken je er wat van, ga dan maar gauw lezen.

Je loopt de camping uit, linksaf, en tweehonderd meter verder heb je aan je linkerhand een bakker. BOULANGERIE PATISSERIE staat er op het raam. Kan niet missen. Moeder schreef de twee woorden op. 'Hier, neem maar mee, dan kun je het controleren.' Mieke mokte voor de zoveelste keer. 'Maar als ze me niet verstaan?', aarzelde ze. Moeder begon boos te worden. 'Je bent tien jaar en dan kun je dat best onthouden. Nog één keer dan. Zeg me na: Uun baget sievoeplè musjeu. En als het een mevrouw is Uun baget sievoeplè madam. Nou jij.' En Mieke herhaalde de twee zinnestukjes. Moeiteloos. 'En als-ie nou zegt hoeveel het is? Dan versta ik dat niet!' 'Je legt gewoon een munt van twee euro neer, dat moet genoeg zijn. Dan krijg je vast wisselgeld.'

Mieke zuchtte. Naar de bakker gaan in een vreemd land. Dat was het laatste waar ze zin in had. Bah, wat was Frans toch moeilijk. Ze probeerde nog een keer: 'En als ze nou iets terugzeggen dat ik niet versta?' Moeder begon haar geduld te verliezen. 'Daar hebben we het al over gehad, Mieke. Dan zeg je: zjunne kompran pa,

zjuswie ollandèse, net zoals mayonaise. En nou wegwezen, anders doe ikje wat' Mismoedig slenterde Mieke de poort van de camping uit. Ze liep steeds langzamer, maar uiteindelijk stond ze toch voor de deur van de bakkerij. Ze haalde diep adem, oefende binnensmonds de woorden en duwde tegen de deur. Dicht. Een golf van geluk sloeg door haar heen en ze wilde het net weer op een lopen zetten, toen een vriendelijke oude mevrouw de deur voor haar opendeed. 'Entrez, entrez, ma petite', zei de vrouw en trok Mieke pardoes de winkel binnen. Daar stond ze dan, het prettige gevoel was meteen weer verdwenen. De moeilijke woorden waren trouwens ook weg. Maar toen de vrouw haar vragend aankeek, moest ze wel. 'Uun ... eh uun pakket sievoeplèse musjeu', stotterde ze met een groot rood hoofd. De vrouw trok diepe rimpels in haar oude hoofd en zei toen: 'Ah, tu veux dire une baguette. Mais il faut venir le matin. Il n'y en a plus. Mais j'ai encore des flûtes. Et je suis une madame, moi.' Het angstzweet brak Mieke uit. Hier was ze nou zo bang voor geweest. Niks gewoon een stokbrood, geld neerleggen en wegwezen. Ze begonnen meteen te ratelen, die stomme Fransen. 'Zjunne kompran swie majonèse" bracht ze uit. De vrouw kreeg nu ook een rood hoofd en moest vreselijk lachen. Mieke zag haar kans schoon en wilde wegvluchten. Maar de vrouw pakte haar arm en zette haar op een stoel. 'Baguette fini', zei ze en maakte een zwaaijgebaar met haar handen. 'Mais flute, oui'. Ze wees streng, met haar wijsvinger dat Mieke moest blijven zitten, rende naar achteren en kwam met een heel dun stokbrood terug. 'Voilà, une flûte. Toi?' Ze wees naar Mieke en naar haar mond. Mieke begreep het. 'Vwalaa uun fluut twa, zei ze braaf. Weer gierde de vrouw het uit. Mieke begreep er niks van, wilde opstaan. maar de vrouw drukte haar opnieuw in de stoel. 'Une baguette', zei ze en stak een vinger op, 'deux flûtes', en ze stak twee vingers op. 'Prends deux flûtes, ca suffira. Ze holde weer naar achteren en kwam met een tweede fluut. Ze duwde beide stokbroden in Mieke's handen, zette haar handen in haar zij en knikte Mieke toe. 'Deu fluut', zei Mieke slaafs. Ze kon wel door de grond zakken. Wegwezen, dacht ze. De vrouw scheen dat te begrijpen en hield

de deur open. Maar toen Mieke naar buiten wilde, hield ze haar tegen. 'Uh, au revoir madame?', zei ze en knikte. Mieke begreep het. 'Oorevwaar madam', zei ze en het klonk net echt. 'Au revoir, ma petite mayonaise', zei de vrouw lachend. Mieke holde weg, zo snel haar benen haar konden dragen.

Wat een verschrikkelijk avontuur! Ze was blij dat ze weer bij de caravan was. 'En ging het?', vroeg moeder. 'Ja hoor', zei Mieke gewoontjes, 'alleen de baget was op en toen heb ik maar fluut genomen. Twee, want ze zijn kleiner.' Moeder knikte haar goedkeurend toe. 'En heb je nog geld teruggekregen?', vroeg ze. Mieke hield haar adem in van schrik. Ze stak haar hand in haar broekzak en haalde langzaam de warme twee euro munt tevoorschijn

DE MAN ACHTER DE MUZIEK

Antonio Vivaldi

Onder nummer 30 van ons repertoire staat het nummer "Gloria" van Antonio Vivaldi. Een nummer dat wij regelmatig in concerten zingen. Reden temeer om eens dieper in te gaan op de man die dit muzikale nummer gecomponeerd heeft. Geboren op 4 maart 1678 en gestorven op 28 juli 1741 op 63 jarige leeftijd.

Biografie

Hij werd geboren in Venetië. Zijn vader, een kapper, hielp hem in zijn carrière in de muziek en meldde hem aan bij de *Cappella di San Marco*, waar vader Vivaldi zelf een vooraanstaand violist was (en door sommigen zelfs een virtuoos genoemd werd).

In 1703 werd Vivaldi priester. Hij kreeg al snel de bijnaam *Il Prete Rosso* ("de rode priester"), vermoedelijk vanwege zijn rode haar. Vanaf 1704 hoefde hij niet meer deel te nemen aan de heilige mis in verband met zijn slechte gezondheid: hij leed aan astma. Maar

volgens sommigen mocht hij de mis niet meer opdragen omdat, als hij inspiratie kreeg voor een nieuw muziekstuk, hij dat gewoon ging opschrijven tijdens de mis. Vivaldi werd vioolleraar in een meisjesweeshuis in Venetië, het Pio Ospedale della Pietà. De musicerende wezen stegen snel in aanzien, ook in het buitenland. Omdat meisjes eigenlijk geen muziek mochten spelen, gaven zij concerten van achter een doek. Voor hen schreef Vivaldi de meeste van zijn concerten, cantates en gewijde muziek. In 1705 werd de eerste verzameling (*raccolta*) van zijn werk gepubliceerd en er zouden er nog vele volgen. Als hij niet op één van zijn vele reizen was, vervulde Vivaldi verschillende taken in het weeshuis. In 1713 kreeg hij de verantwoordelijkheid voor alle muzikale activiteiten in het instituut. Hij stierf op 28 juli 1741.

Werken

Vivaldi was een zeer productieve componist. Hij werkte snel. Zijn werk omvat onder andere: meer dan 500 concerten (waarvan 223 voor viool en 27 voor cello);

46 opera's; symfonieën; 73 sonates; 1 requiem;

Tijdens zijn leven werden er al verschillende werken gepubliceerd. Zij kregen allen een opus nummer (van opus 1 tot en met opus 13). In de 20ste eeuw werden er verschillende pogingen ondernomen om een volledige catalogus van zijn werk op te stellen. De meest volledige catalogus is die van Peter Ryom, genaamd de Ryom Verzeichnis, gepubliceerd in 1973. De afkorting RV met nummer wordt meestal gebruikt om een werk te identificeren.

Invloed

Vivaldi's muziek is vernieuwend. Zijn composities waren helder, met harmonische contrasten, en Vivaldi slaagde er vaak in vernieuwende melodieën en thema's te bedenken. Van belang is ook dat zijn muziek bedoeld was om ook de massa aan te spreken, in plaats van alleen de intellectuele elite. Het vrolijke karakter van zijn muziek weerspiegelt Vivaldi's eigen plezier in het componeren, en is een belangrijke reden voor de enorme populariteit van zijn werk. Vivaldi werd hierdoor ook snel beroemd in Frankrijk, een land dat toentertijd muzikaal gesproken erg opgesloten zat in bestaande structuren.

Hij wordt wel beschouwd als één van de componisten die ervoor zorgde dat de Barokmuziek een impressionistische stijl kon ontwikkelen. Daarmee wordt hij soms gezien als voorloper van de componisten van de Romantiek. Johann Sebastian Bach werd sterk beïnvloed door zijn concerten. In later tijden waren niet alle componisten even enthousiast: Igor Stravinsky zei chagerend dat Vivaldi niet honderden concerten had geschreven, maar slechts honderden variaties op één en hetzelfde concert.

Vandaag de dag worden ook zijn opera's langzamerhand herontdekt, zoals *Dorilla in Tempe*, *Ottone in villa* en *Orlando furioso*.

Hoewel Vivaldi priester was, wordt hij verondersteld vele liefdesaffaires gehad te hebben, onder meer met de zangeres Anna Giraud. Met haar werd hij ervan verdacht plagiaat gepleegd te hebben ten aanzien van enkele oude Venetiaanse opera's die hij een beetje aanpaste aan haar stem. Dit bracht hem in conflict met Benedetto Marcello, die een pamflet tegen Vivaldi schreef.

Vivaldi's muziek speelt, net als die van Mozart, Tsjajkovski en Corelli, een rol in de theorieën van Alfred Tomatis over de effecten van muziek op het menselijk gedrag, en wordt ook gebruikt in muziektherapie

Enkele belangrijke werken

Le Quattro Stagioni (de vier jaargetijden)

L'estro armonico

Gloria in D groot (RV 589)

Concerto in A klein

De Redactie.

Agenda

Maandag 4 mei 2026	Herdenking-Bevrijdingsconcert in Brielle <i>olv. Arjan Breukhoven met medewerking van Donij van Doorn-sopraan en Patrick Curfs-saxofoon</i>	20:45 uur
Donderdag 2 juli 2026	De verbinding Spijkenisse Zomeravondconcert olv Arjan Breukhoven	20:00 uur
Donderdag 17 dec. 2026	Grote of St. Catharijnekerk in Brielle <i>“Het Randstedelijk Mannenkoor” diverse artiesten Arjan Breukhoven, vleugel en algehele leiding</i>	20:00 uur

Wist U dat...?

Het mannenkoor repeteert op donderdagavond in De Verbinding, Eikenlaan 2, 3203 BK Spijkenisse. Er wordt gerepeteerd van 19:30 uur tot 21:45 uur.